

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Коли я народилася, ще не існувало наймення того, чим я була. Мене називали німфою, гадаючи, що буду така сама, як матір, і тітки, і тисячі братів та сестер. Найменші з менших богинь, ми знали про свою скромну силу й про те, що навряд чи забезпечимо нею свою вічність. Ми розмовляли з рибами й рослини квіти, випестували краплі дощу у хмарах і морську сіль у хвилях. Оце слово *німфа* було насправді мірою і знаменням нашого майбуття. У нашій мові воно означає не тільки богиню, а й *наречену*.

Моя мати була однією з них — наядою, покровителькою джерел і струмків. Вона впала батькові в око, коли той прийшов у палац відвідати її батька Океана. Тоді Геліос й Океан часто гостювали один в одного. Вони були братами в перших і одного віку, хоча на вигляд було не так. Мій батько сяяв ясно, мовби щойно викувана бронза, тоді як Океан народився з набряклими очима й білою аж до колін бородою. Обидва були титанами й воліли товариства один одного, а не тих писклявих богів з Олімпу, які не бачили творення світу.

Палац Океана — справжнє диво, глибоко занурене в земну товщу, високі палати якого вкрито позолотою. Ноги богів століттями вигладжували тамтешню кам'яну підлогу. У кожному покої вчувалося тихе шумотіння Океанової річки — джерела всіх земних прісних вод, такої темної, що годі розрізнити, де вона закінчується й починається кам'яне русло. На її берегах виростали трави й м'які білі квіти, а також незліченні

діти Океана: наяди, німфи й річкові боги. Лискучі, наче видри, вони, сміючись, пускали колом золоті кубки й борюкалися, бавлячись у любовні ігри. І посеред них, перевершуючи всіх красою, сиділа моя мати.

Вона мала тепло-брунатне волосся, і кожне його пасмо було таке блискуче, наче світилося зсередини. Мама відчула позирки мого батька, гарячі, немов спалахи багаття. Я бачу, як розправляє вона своє вбрання, щоб воно ледь прикривало плечі, і як занурює блискучі пальці у воду. Я бачила тисячі таких її хитрощів багато разів. Батько завжди реагував на них. Він вірив, що природний лад світу існує для його втіхи.

— Хто це? — запитав він Океана.

В Океана вже було чимало золотооких онуків від мого батька, і він радий був мати ще.

— Моя донька Перса. Вона твоя, якщо ти хочеш її.

Наступного дня батько знайшов Персу поблизу її джерела у вишньому світі. То було прегарне місце під густим гіллям дубів, заросле важкоголовими нарцисами. Там не було бруду, слизьких жаб, а лише чисте кругле каміння, крізь яке проростала трава. Навіть мій батько, байдужий до вишуканих підступів німф, замилювався ним.

Моя матір знала, що він іде. Вона була тендітна, але хитра, а її розум — наче гострозубий вугор. Вона знала, котра дорога виводить до влади таких, як вона, і на тій дорозі не було ані байстрят, ані прибережних любовних ігрищ. Коли він постав перед нею, зодягнутий у всю свою славу, вона зареготала до нього:

— Лягти з тобою? З якого дива?

Звісно, мій батько міг узяти що хотів. Але Геліос тішив себе думкою, що всі жінки охоче йдуть до його ложа — і рабині, і богоподібні. Його вівтарі курилися доказами того: курилися димом пожертв пузатих матерів і веселеньких байстрят.

— Або заміжжя, — мовила вона до нього, — або нічого. І якщо заміжжя, то знай: у полі можеш гуляти з усіма дівчатами,

з якими лише захочеш, але жодної не приведеш додому, бо тільки я пануватиму у твоїх палатах.

Умови, обмеження. Це було дивиною для мого батька, а богам ніщо так не любе, як новина.

— Нехай, — відказав він і скріпив їхню угоду, подарувавши їй намисто з найрідкіснішого бурштину — творіння своїх рук.

Згодом, коли народилася я, він дав їй ще один разок намиста і ще по одному за всіх моїх трьох братів та сестер. Я не знаю, що тішило її більше: осяйні намиста чи заздирість сестер. Гадаю, вона збирала б їх цілу вічність, доки вони не повисли б на її шиї, мов ярмо на волу, якби великі боги не спинили її. Тоді вони вже розвідали, хто такі ми всі четверо.

— Ти можеш мати ще дітей, — звістили вони їй, — але не з ним.

Та інші чоловіки не дарували їй бурштинових намист. То був єдиний раз, коли я бачила її плач.

Коли я народилася, моя тітка — не буду обтяжувати вас її ім'ям, бо в моїй розповіді повно тіток, — умила й сповила мене. Друга причепурила матір, знову підвівши червоним її уста, розчесавши волосся гребенями зі слонової кістки. Третя пішла до дверей і впустила мого батька.

— Дівчинка, — сказала йому матір, зморщивши носа.

Але мій батько радий був і донькам — лагідним на вдачу й золотавим, наче перше чавлення олив. Люди й боги дорого платили за нагоду плодитися з їхньої крові, і батькова скарбниця мала таку славу, з якою міг позмагатися хіба що сам володар богів. Він поклав, благословляючи, свою руку мені на голову й промовив:

— Вона знайде собі гідну пару.

— Наскільки гідну? — допитувалася матір.

Їй розрадило б те, що мене могли обміняти на щось краще.

Батько міркував, глядячи пасма мого волосся, роздивляючись мої очі й обриси щік.

— Напевне, царевича.

— Царевича? — перепитала матір. — Ти ж не говориш про когось смертного?

Відраза була на її обличчі. Одного разу, ще юною, я запитала, який вигляд у смертних. Батько відповів:

— Вони мають ту саму подобу, що й ми, але й хробак має подобу кита.

Матір висловилася простіше: «Дикі мішки гнилого м'яса».

— Вона, напевно, вийде за сина Зевса, — наполягала матір.

Мати вже уявляла собі, як сидітиме на олімпійських учтах праворуч від цариці Гери.

— Ні. Її волосся смугасте, наче в рисі. І підборіддя. Занадто гостре, щоб бути гарним.

Мати й не думала сперечатися. Як і всі, вона чула історії про те, яким нестримним може бути гнів Геліуса: «Хоч і ясна в нього позолота, не забувай, яким вогнем він палає».

Вона встала. Живіт її зник без сліду, стан підтягнувся знову, щоки запалали свіжим, невинним рум'янцем. Увесь наш рід одужує швидко, але вона була ще спритніша: донька Океана, яка метала дитинчат, як ікру.

— Ходімо, — сказала вона. — Зробімо собі когось кращого.

Я росла швидко. Немовлям пробула години й незчулася, як виросла з дитячого віку. Моя тітка залишилася, сподіваючись догодити моїй матері, і назвала мене Цирцеєю¹ — Соколицею — за мої жовті очі й дивний писклявий плач. Але вона зникла, щойно зрозуміла, що мати звертає на її турботу не більше уваги, ніж на землю під своїми ногами.

— Мамо, — сказала я, — тітка пішла.

Мати не відповіла. Батько вже вирушив на своїй колісниці в небо, і вона заплітала квіти у волосся, готуючись іти потайними водними переходами, щоб долучитися до сестер на трав'я-

¹ Д.-гр. Кірка.

нистих берегах. Я могла піти їй услід, але тоді мусила б сидіти в ногах своєї тітки, поки вони пліткували про речі мені байдужі й незрозумілі. Тому я залишилася.

У палатах мого батька було темно й тихо. Його палац, схований у кам'яній товщі землі, стояв поряд із палацом Океана, і всі його стіни були з вилощеного обсидіану. А чом би й ні? Вони могли бути з усього, що є у світі, — криваво-червоного мармуру з Єгипту чи бальзамового дерева з Аравії, — досить було побажати. Але батьку подобалося, як відбивалося від обсидіану світло, як палахкотіла вогнем його гладенька поверхня, коли він ішов. Звісно, він і гадки не мав, яким чорним усе ставало, коли його не було. Батько ніколи не зміг би уявити світу без себе в ньому.

Тієї пори я могла робити що хотіла: запалити смолоскип і бігти, дивлячись, як наздоганяють мене пасма темряви. Лежати на гладенькій долівці й колупати її пальцями. У ній не було личинок або черв'яків, тоді я й не здогадувалася про них. У тих палатах жили ми самі.

Коли батько повернувся вночі, земля здригнулася, наче кінський тулуб, і поколупана долівка вирівнялася сама. За якусь мить повернулася й мати, пахнучи квітами, і побігла вітати батька, а він дозволив їй повиснути в нього на шиї. Батько випив вина й пішов до свого великого срібного крісла. Я попротувала за ним. *Вітаємо вдома, Батьку, вітаємо вдома.*

П'ючи вино, він грав у шашки. Нікому не дозволено грати з ним. Він переставляв кам'яні кружки, обертав дошку й переставляв їх знову. Мати заговорила медово-солодким голосом: — Чи не час лягати в ліжко, коханий?

Вона оберталася перед ним, наче на рожні, поволі показуючи звабу свого тіла. Тоді він найчастіше полишав гру, а іноді ні — і тоді я тішилася найбільше, бо мати йшла собі геть, грюкаючи дверима з миррового дерева.

Під ногами в мого батька весь світ ставав золотим. Усе в ньому світілося: його жовта шкіра, іскристі очі, бронзове

волосся. Його тіло було гаряче, як жарівниця, і я горнулася до нього так близько, як він дозволяв мені, наче ящірка до полудневих скель. Моя тітка сказала, що деякі з менших богів ледве могли дивитися на нього, але я була його дочка і його кров. Я дивилася на його обличчя так довго, що, коли відвертала погляд, воно далі стояло в мене перед очима, осяваючи стіни й інкрустовані столи, навіть мою шкіру.

— А що станеться, — запитала я, — якщо смертний побачить тебе в усій твоїй славі?

— Він спопеліє за мить.

— А якщо смертний побачить мене?

Батько всміхнувся. Я прислухалася, як рухаються кружальця шашок, до того добре знайомого звуку, коли мармур третью об дерево.

— Смертний вважатиме себе щасливцем.

— Я не спалю його?

— Ніколи.

— Але ж мої очі такі, як і твої.

— Ні, — відповів він. — Дивися. — Його погляд упав на колоду, що лежала біля вогнища. Вона розгорілася, запалала і зрештою впала, спопелівши, на землю. — І це ще найменша з моїх сил. Ти можеш так само?

Цілу ніч я сиділа, утупивши очі в колоду. Я не могла.

Народилася моя сестра, а згодом — брат. Я не можу сказати, скільки насправді минуло часу. Божественні дні плинуть, як вода у зливу, а тоді я ще не опанувала вміння смертних лічити їх. Ви, напевно, подумаете, що батько повинен би навчити нас, бо хто краще за нього знає про кожен схід сонця. Але навіть він зазвичай називав моїх брата й сестру близнюками. І справді, тієї миті, коли народився мій брат, вони сплелися одне з одним, як норки. Мій батько благословив їх обох однією рукою.

— Ти, — мовив він до моєї сьйливої сестри Пасифаї, — вийдеш заміж за вічного сина Зевса.

Він мовив це пророчим голосом, тим, яким говорив, що неминуче станеться. Мати засяяла, почувши це, і міркувала, у яке вбрання зодягнеться, ідучи на Зевсові учти.

— А ти... — промовив він до брата звичним голосом, лунким і ясним, наче літній ранок. — Усякий син удається в матір.

Мати втішилася, почувши це, і вирішила, що може дати йому ім'я. Вона назвала його Персом, на свою честь.

Вони обоє були розумні й швидко второпали, хто є хто. Брат і сестра полюбляли глузувати з мене з-під своїх ручок-лапок:

— Її очі жовті, наче сеча. Голос крикливий, як у сови. Її звать Соколицею, але мали б називати Козою, — така вона потворна.

То були їхні перші спроби вжалити мене, і їхнє жало чимраз ставало гострішим. Я навчилася уникати їх, і невдовзі вони знайшли собі кращі розваги серед недолітніх наяд і річних божків в Океанових палатах. Коли моя мати пішла до сестер, вони попрямували їй услід і запанували над усіма своїми догідливими братиками й сестрицями, які дивилися на них заворожено, як мальки на щуку.

— Ходи-но сюди, Меліє, — умовляли вони. — Це такий олімпійський звичай — обтинати волосся до самої потилиці. Як ти знайдеш собі чоловіка, якщо ми цього не зробимо?

Коли ж Мелія бачила, що обскубана, наче їжак, сідала й плакала, а вони реготали так, що аж луна йшла печерами.

Я пішла від них. Вибрала тихі батькові покої, намагаючись якнайдовше сидіти біля його ніг. Одного дня — напевно, щоб мене винагородити, — він захотів повезти мене до своєї священної череди корів. То була для мене велика честь, бо я могла сісти в його золоту колісницю й побачити тварин, яким заздрили всі боги, — п'ятдесят сніжно-білих телиць, які тішили батькове око, коли він щодня їздив довкола землі. Я перехилилася з усіяної самоцвітами колісниці, зачаровано дивлячись на землю, що втікала з-під колісниці: багату зелень лісів, зубці гір, широку, безкінечну синь океану. Я шукала смертних, але ми були надто високо, щоб побачити їх.